

O redescoperire a Accesului Deschis

Ludmila CORGHENCI,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Aparițiile editoriale în domeniul Accesului Deschis nu sunt prea dese în Republica Moldova, chiar dacă în condițiile actuale acesta poate fi abordat drept un fundament real de asigurare a accesului gratuit la informația de calitate. Or, „Consolidarea rolului bibliotecii în societatea modernă prin dezvoltarea acesteia ca un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor” – prevedere a *Legii cu privire la bibliotecii* – în mare parte este avantajată de Accesul Deschis (4).

La părerea noastră, Accesul Deschis, demonstrând multe avantaje pentru bibliotecii, are un impact deosebit nu doar pentru bibliotecile publice universitare și specializate, dar și pentru acele tipuri de bibliotecii care lucrează cu un public larg, divers de utilizatori și non-utilizatori: publice teritoriale (municipale, raionale, sătești, comunale), școlare, de colegii. Dacă în primul caz este vorba despre creatori și utilizatori de resurse în Acces Deschis, cele din urmă ar putea pune accentul pe utilizarea acestor resurse, lărgind și facilitând accesul la informație, diversificând resursele disponibile, astfel amplificând numărul de utilizatori ai bibliotecii.

Iată de ce considerăm important de a centra atenția comunității profesionale asupra Accesului Deschis prin intermediul publicațiilor de specialitate, activităților educaționale, reuniunilor profesional-metodologice.

În acest sens un interes deosebit prezintă studiul „Știința Deschisă în Republica Moldova = Open Science in the Republic of Moldova”, realizat sub egida Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale în cadrul proiectelor de cercetare „Platforma

pilot pentru asigurarea evaluării calității și vizualizarea conținutului științific digital din Republica Moldova – SCIFORM (2015-2018)” și „Elaborarea cadrului conceptual și metodologic pentru e-infrastructura de date în sfera CDI din Republica Moldova – E-IDSM (2018-2019)”. Este un studiu multidimensional, încununat cu volumul pe care îl recomandăm spre învățare, lectură de către personalul de specialitate din bibliotecii¹.

Evident, „intrarea” în volum este asigurată prin „Introducere”. Prezentând clar și succint structura volumului, se insistă privind sintagma „Știința Deschisă” și componentele acesteia: conținut științific deschis provenind din sectorul public de cercetare, e-infrastructuri deschise pentru cercetare și cultura științifică deschisă. Componentele Științei Deschise impun a nouă abordare a accesului la informație prin intermediul bibliotecilor, a dezvoltării resurselor informaționale, a implicării acestora în dezvoltarea competențelor utilizatorilor (în deosebi de cultura informației). Ar fi necesar ca acest termen – Știința Deschisă - să devină parte a vocabularului profesional al personalului de specialitate din bibliotecii, clar înțeles și acceptat.

Studiul este structurat în două capitole. Capitolul 1 - „Știința Deschisă ca o tendință în lumea modernă” – este axat pe următoarele aspecte: ce este Știința Deschisă (definiții, concepte, părți interesate), situația privind componentele Științei Deschise în Republica Moldova. Recomandăm în mod deosebit personalului de specialitate din bibliotecii să se axeze pe definițiile, cadrul legal, inițiativele privind Accesul Deschis, dar și alte aspecte ce țin de conținutul științific deschis în Republica Moldova.

¹ Cuciureanu, Gheorghe et al. Știința Deschisă în Republica Moldova = Open Science in the Republic of Moldova. Studiu. Chișinău, 2018. 263 p. ISBN 978-9975-3220-3-4. DOI 10.528/zenodo.1468418

Bibliotecile (inclusiv cele publice teritoriale, școlare, de colegiu) constituie o pârghie importantă în dezvoltarea culturii științifice deschise. Aceasta din urmă înseamnă creșterea transparenței cercetării, colaborare sporită care face public procesul de cercetare, înțelegerea de către publicul larg a impactului, accesibilitatea pentru oricine prin publicații cu acces deschis, și mai ales – deschiderea pentru public prin scrierea în stiluri non-academice și promovarea științei cetățenilor (2, p. 191). Personalul de specialitate din bibliotecile publice teritoriale trebuie să țină cont de faptul că resursele informaționale în Acces Deschis oferă acces și la materiale de conținut științifico-popular, destinate și pe înțelesul publicului larg. Obligația cercetătorului de a promova, de a împărtăși rezultatele cercetării prin modalități non-academice este stipulată și în Carta europeană a cercetătorului – cadru de referință, care solicită responsabilitate și profesionalism în cercetare (1).

Printre activitățile, care au potențialul de a apropia cetățenii de știință, în studiu sunt menționate: concursuri ai celor mai ingenioși și creativi elevi, *Noaptea cercetătorilor europeni, concurs Science Slam, Noaptea Europeană a Muzeelor, interviuri și prezentări radio și TV, articole de popularizare și altele* (2, p. 205) Și oare bibliotecile nu dețin un astfel de potențial? Câte evenimente gen Science Slam au fost organizate de/cu participarea bibliotecilor? Câte lansări, prezentări, discuții, întâlniri cu cercetătorii în scopul popularizării științei au oferit bibliotecile?

Este îmbucurător faptul, că fiind prezentate blogurile științifice ca instrument activ de diseminare/ promovare a cercetărilor, sunt menționate și două din domeniul științelor informării – Blogul de Bibliote-

conomie și Știința Informării și EIFL-OA Moldova.

Compartimentul ”Concluzii și recomandări” conține analiza SWOT privind Știința Deschisă în Republica Moldova, precum și recomandări concrete pentru promovarea acesteia, utile în mare parte și pentru biblioteci.

Este impunător aparatul auxiliar al volumului: liste de abrevieri, acronime, tabele, figuri, 2 anexe („Indicatori utilizați în evaluarea Științei Deschise” și „Proiecte cu tangență la diverse componente ale Științei Deschise în Republica Moldova), referințe bibliografice (284 surse).

Originalitatea și caracterul novator al studiului în mare parte este determinat de componența grupului de cercetători/autori: Gheorghe Cuciureanu, dr. habilitat, conferențiar cercetător, Igor Cojocaru, dr., Irina Cojocaru, Nelly Țurcan, dr. habilitat, profesor universitar, Mihai Grecu, Alfreda Roșca, dr., Andrei Rusu, dr., conferențiar universitar, Rodica Cujba, Ion Coșuleanu, Elena Ungureanu, dr. habilitat, conferențiar cercetător, Vitalie Minciună, dr. habilitat.

Studiul, multidimensional și fundamental, a fost editat în 150 de exemplare. Dar este important să reținem că textul integral este pus la dispoziție prin Licența – Necomercial – Distribuie în Condiții Identice 4.0 Internațional (a copia, a redistribui în orice format, a transforma și a construi în baza lucrării, nu se utilizează în scopuri comerciale) – DOI 10.5281/zenodo.1468418.

Fiind destinat atât pentru savanți, cât și pentru cercurile largi de cititori, studiul prezintă o reală valoare pentru biblioteci și personalul acestora. Sporind/facilitând accesul la resursele informaționale, cei din urmă își augmentează vizibilitatea și impactul serviciilor/produselor prestate.

Referințe bibliografice:

1. Carta europeană a Cercetătorilor. [Accesat la 5 iulie 2019]. Disponibil: <https://cdn1.euraxess.org/sites/default/files/brochures/ro.pdf>
2. Cuciureanu, Gheorghe et al. Știința Deschisă în Republica Moldova = Open Science in the Republic of Moldova. Studiu. Chișinău, 2018. 263 p. ISBN 978-9975-3220-3-4. DOI 10.528/zenodo.1468418
3. Hanganu, Aurelia. Știința deschisă – provocare a politicilor de cercetare-inovare. [Accesat la 5 iulie 2019]. Disponibil: <http://www.akademos.asm.md/files/7-10.pdf>
4. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20 iulie 2019. [Accesat 8 iulie 2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>